

PŘÍLIŠ MENSTRUJÍCÍ, PŘÍLIŠ HORMONÁLNÍ

Lucie Lindnerová

Mohlo by se zdát, že český překlad *Neviditelných žen* od britské novinářky Caroline Criado Perez přichází s křížkem po funuse. Tématem společenského postavení žen se totiž v posledních letech zabývalo hned několik děl českých autorek. K těm nejvýraznějším patří především *Proč jsme tak naštvané* (2022) od Šárky Homfray, příručka *Feministkou snadno a rychle* (2023) sepsaná Lucií Jarkovskou a Kateřinou Liškovou a v neposlední řadě *V pasti pohlaví* (2023) Silvie Lauder. Přináší *Neviditelné ženy* do diskuse o strukturálních nerovnostech, útlaku a znevýhodňování žen něco nového, nebo pouze varují to, co v českém prostředí již zaznělo?

ČÍSLA V MUŽSKÉM RODĚ

Obdobně jako zmiňované autorky i Perez zkoumá, jak se genderové nerovnosti projevují v nejrozličnějších aspektech každodenního života — od rozdělování domácích prací přes platové podmínky a možnosti profesního růstu až po dostupnost adekvátní zdravotní péče. Avšak z uvedených děl jsou *Neviditelné ženy* zcela jistě neambicióznější, neboť se snaží poskytnout globální, informačně vyčerpávající pohled napříč širokým spektrem rozličných národů, etnických skupin i sociálních tříd. Perez se podařilo vycizelovat hutný text, který dokonale vystihuje úsloví „ubít někoho argumenty“. *Neviditelné ženy* na čtenáře chrlí jeden příklad za druhým, přičemž všechny jsou pečlivě doloženy tlustým seznamem použité literatury. Autorka tak poukazuje na paradoxní situaci, kdy skrze diskurz stále dochází k opakování zažitých vzorců, kterými systematický útlak žen bezděky upevňujeme, a to i navzdory velkému množství dat potvrzujících genderovou nerovnost. Perez si na rozdíl od českých autorek už ani nepokládá otázku, zda je dnes feminismus stále potřeba, ale rovnou se obrací k příčinám oněch nerovností a konečně také k možnostem, jak s nimi efektivně bojovat.

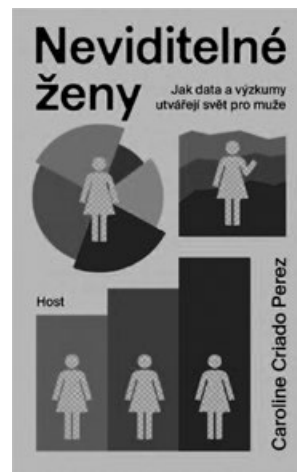
Dochází k poznání, že zásadním problémem jsou zdánlivě objektivní statistiky

a průměry, na nichž je moderní společnost závislá. Analýza, kterou autorka předkládá, tuto domnělou objektivitu vyvrací. Vyvstává z ní obraz světa, jehož normou je automaticky muž, zatímco s existencí žen (natož s jejich specifickými potřebami) se prakticky nepočítá. Že by se od dob vydání *Druhého pohlaví* Simone de Beauvoir mnoho nezměnilo? „Zkuste si představit génia. Pravděpodobně jste si představili muže. To nevadí, všichni podléháme zkreslení, která si ani neuvědomujeme,“ píše Perez, aby doložila, jak hluboce zakořeněné je systematické přehlížení žen. Zároveň se snaží vyhnout polarizačnímu modelu mužů versus žen, který by mnohé čtenáře mohl odradit, a zdůrazňuje, že genderová nerovnost není výsledkem úmyslného spiknutí, svět okolo nás „nikdo nenavrhoval schválně ve prospěch mužů na úkor žen“.

Autorka viní především automatismus, který uplatňujeme v osobních i pracovních vztazích. Tyto tradované zvyklosti o tom, jaké by ženy měly a neměly být, si osvojujeme již v útlém dětství, a proto je těžké se z nich vymanit. Genderové role a stereotypy jsou totiž systematicky upevňovány prostřednictvím jazyka, kultury, ale i vzdělávacím systémem (nicméně totéž se můžeme dočíst i v publikacích zmiňovaných autorek). Další problém Perez vidí v nedostatku genderově tříděných dat a také v naší přirozené potřebě svět zjednodušovat a redukovat. Při sběru dat jsou genderová specifika často opomíjena, což nutně vede k přehlížení ženských potřeb. Nejsmutnější na tom je, že tuto strategii uplatňuje i značné procento vědecké komunity, pro níž jsou leckdy „ženská těla příliš nepředvídatelná, příliš menstruuující, příliš hormonální“. Naprostá většina klinických studií vůbec nezohledňuje menstruační cyklus a s ním související hormonální výkyvy. Z tohoto důvodu jsou ženám předepisovány léky, které v závislosti na konkrétní fázi cyklu nefungují tak, jak by měly, a v nejhorších případech dokonce zvyšují riziko arytmií, čímž zbytečně ohrožují jejich životy.

ZATVRZELÝM ODPŮRČŮM FEMINISMU NAVZDORY

Autorčina rozvážná argumentace značí, že si je velice dobře vědoma toho, že zastánci statu quo apelem na spravedlnost či etiku rozhodně k feminismu neobrátní. Rozhodla se na ně tedy vytáhnout smrt a kapitalismus. Ve snaze odpovědět na otázku „Proč je důležité usilovat o rovnost pohlaví?“ argumentuje ekonomickým potenciálem, o který se trh ochuzuje, když ženám znemožňuje efektivně skloubit kariéru s mateřstvím. Současně také varuje před zdravotními riziky a tragickými scénáři, k nimž vede nedostatečný zájem o ženské tělo. Právě svým analytickým stylem se *Neviditelné ženy* možná nejvíce liší od českých titulů, které se mnohem více opírají o subjektivitu. Šárka Homfray píše o svém ex příteli a mateřství,

Caroline Criado Perez
Neviditelné ženy. Jak data a výzkumy utvářejí svět pro muže
přeložila Tereza Plachá
Host, Brno 2024
472 stran

Silvie Lauder mapuje vývoj vlastních postojů k feminizmu a Lucie Jarkovská s Kateřinou Liškovou zase sází na přístupný, hovorový styl. I Perez do textu sice promítá své osobní zkušenosti feministky a aktivistky. Ve srovnání s ostatními se ovšem stále jedná o marginální glosy, jež autorce nejčastěji slouží jako oslí můstky: „Vzpomínám si, jak si jeden muž stěžoval, že ,ženy jsou teď přece všude!'. No, vzhledem k mému urputnému boji za to, aby se na bankovce objevila byt jen jediná žena, zjevně všude nejsou. Jeho názor však vypovídá o mnohém. Tito muži pohlíží na sebemenší snahu o vyšší zastoupení jako na nerovnost.“

Nedostatek osobních příběhů Perez kompenzuje sarkastickými poznámkami, jež *Neviditelným ženám* dodávají dynamiku. Touto strategií si však autorka zároveň trochu podkopává nohy a riskuje, že odradí čtenáře, které se prve snažila mermomocí přesvědčit o závažnosti situace. Na druhou stranu svým kousavým humorem alespoň částečně rozrušuje někdy až ubíjející záplavu ilustračních příkladů, dat a faktů, které vedou ke stále stejnému závěru: genderová nerovnost je strukturálně a systémově zakořeněná. Některé příklady se navíc objevují ve více kapitolách, a třebaže se toto opakování může jevit jako snaha zajistit, aby si čtenář z knihy odnesl jasné poselství, ve výsledku text vyznívá dost repetitivně.

Kníže naopak nelze upřít, že se jako jediná blíže věnuje problematice menšin. Prekarizovaná práce za směšné peníze, xenofobie a následně druhá směna v podobě nekonečných domácích prací — Perez upozorňuje na otravné pracovní podmínky v odvětvích, která nejčastěji zaměstnávají migrantky a ženy z etnických menšin. Přestože i u nás máme početné menšiny a hlubší pojednání o jejich zkušenostech s intersekcionalitou (vícečetnou diskriminací) se vyloženě nabízí, knihy českých autorek se tomuto tématu věnují pouze okrajově. Nejvíce se k intersekcionalitě vyjadřuje Šárka Homfray, která se rozhodla vydat spíše didaktickou cestou. Na historických příkladech ze Spojených států amerických ilustruje, co intersekcionalita znamená a jak se projevuje. Závěrem pouze poznamená, že evropský „anticiganismus“ je obdobou rasismu, a tím její výklad končí.

Dalším specifickým *Neviditelných žen* jsou pasáže o tom, jak prostor, v němž se ženy denně musí pohybovat, naprosto nedostačuje jejich potřebám. Kapitolou sama pro sebe je nerovnost počtu toalet pro muže a ženy ve veřejných budovách, s níž se díky zastaralým normám setkáváme i v našich končinách, kde není žádným překvapením dvojnásobné množství pánských toalet i na školách s drtivou převahou studentek. Perez tematizuje také nevhodně navrženou

infrastrukturu, která ženám neposkytuje dostatečné bezpečí a nedbá na to, že z mnoha důvodů častěji musí cestovat pěšky nebo veřejnou dopravou. Důsledkem toho se snižuje jejich mobilita a současně i přístup k pracovním příležitostem. Těmto a podobným problémům by se pochopitelně dalo předcházet, to však pouze za předpokladu, že by muži ve vedoucích pozicích začali zohledňovat i ženy.

A tím se dostáváme k důležité otázce: Kdo bude *Neviditelné ženy* vlastně číst? Třebaže kniha přináší pevně podložené argumenty a obdivuhodné množství důkazů o systematickém znevýhodňování žen, vyjma širšího záběru témat (menšiny, nevhodná architektura či infrastruktura) k debatě o genderové nerovnosti ničím novým nepřispívá. Autorčin způsob argumentace upřednostňující data a fakta před zkušenostmi by však přece jen mohl leckomu být bližší. *Neviditelné ženy* tak mohou sloužit jako další argumentační nástroj a inspirace těm, kteří již mají zkušenost s jinými tituly na téma utlačovaných žen. Nicméně nejlépe by se vyjímala v knihovničkách českých politiků, kteří celých třináct let vytrvale odmítají být jen ratifikovat Istanbulskou úmluvu, která se navíc zabývá pouze několika aspekty genderové nerovnosti.

Autorka je publicistka.

**Svým kousavým humorem rozrušuje
někdy až ubíjející záplavu příkladů,
dat a faktů, které vedou ke stále
stejnému závěru: genderová nerovnost je
strukturálně a systémově zakořeněná.**